

Stanowisko Rządowej Rady Ludnościowej w sprawie Spisu ludności i mieszkań 2011

Zgodnie z zaleceniami ONZ, Rady Europy i OECD, większość krajów świata planuje około 2011 roku przeprowadzenie spisów ludności i mieszkań. Potrzeba taka jest szczególnie w przypadku Polski ze względu na dużą dynamikę zmian demograficznych warunkujących obecny i przyszły rozwój społeczno – gospodarczy kraju. Konsekwencje zmian demograficznych, w tym duża skala migracji zagranicznych, mają wobec tego doniosłe znaczenie dla wyboru kierunków polityki społecznej i gospodarczej Polski i poszczególnych regionów. Wszystkie kraje Unii Europejskiej będą zobowiązane do przeprowadzenia spisów na podstawie przygotowywanego Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady. Projekt Rozporządzenia przewiduje rok 2011 jako referencyjny dla pozyskiwania danych i zobowiązuje wszystkie kraje do zagwarantowania wysokiej jakości i pełnej porównywalności wyników spisów.

1. Spisy ludności i mieszkań w Polsce – przeprowadzane najczęściej w odstępach dziesięcioletnich – stały się już tradycyjnym źródłem danych statystycznych, które w różnym stopniu zaspokajały potrzeby informacyjne użytkowników. W Polsce powojennej przeprowadzono siedem powszechnych spisów ludności – ostatni w maju 2002 roku - oraz trzy spisy reprezentacyjne (mikrospisy).
2. Podstawowe cele każdego spisu ludności i mieszkań są następujące:
 - dostarczenie informacji przede wszystkim o liczbie i strukturze gospodarstw domowych i rodzin, ich wielkości i składzie, a także informacji o zasobach i warunkach mieszkaniowych ludności – na wszystkich szczeblach podziału terytorialnego kraju: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym;
 - zebrane informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł, o rozmiarach i przyczynach migracji i ich wpływie na skład gospodarstw domowych i rodzin oraz na sytuację ekonomiczną, o poziomie wykształcenia ludności, o dojazdach do pracy w skali kraju i jednostek lokalnych;
 - zebranie informacji niezbędnych do porównań międzynarodowych oraz wynikających ze zobowiązań międzynarodowych;
 - aktualizacja bazy do budowy operatów losowania dla wielu badań o charakterze reprezentacyjnym.
3. Zakres tematyczny nowego spisu ludności i mieszkań powinien zachować pełną porównywalność w czasie danych dla potrzeb analiz krajowych oraz międzynarodowych, a także uwzględniać nowe potrzeby informacyjne. Stąd zasadne jest, aby obszary badań obejmowały:
 - ludność;
 - rynek pracy;
 - gospodarstwa domowe i rodziny;
 - migracje ludności;
 - narodowość i wyznania;
 - mieszkania i budynki.
4. W obecnej sytuacji Polski za szczególnie ważne obszary badań należy uznać: migracje, rynek pracy oraz rodziny i gospodarstwa domowe.

Rosnące znaczenie migracji dla zmian liczby i struktur ludności oraz rozwoju ekonomicznego, zwłaszcza w kontekście rynku pracy, zarówno w Unii Europejskiej jak i w Polsce, sprawiają, że temu tematowi należy poświęcić wyjątkową uwagę. Znaczenie tej problematyki w badaniach spisu wynika także z zaleceń międzynarodowych. Szczególne znaczenie rynku pracy w badaniach spisu jest określone z jednej strony przez silny wpływ procesów ludnościowych na podaż pracy, z drugiej zaś – przez rosnące znaczenie przemian na rynku pracy dla dynamiki gospodarczej oraz procesów integracji społecznej.

Zmiany płodności i umieralności, a także zmiany zachowań dotyczących tworzenia, rozwoju i rozwiązywania rodzin decydują o znaczących przekształceniach struktur ludności oraz rodzin i gospodarstw domowych, które mogą być najpełniej dokumentowane jedynie na podstawie informacji ze spisu powszechnego. Dla polityki społecznej dane takie są niezbędne.

5. Ważnym i integralnym obszarem badań spisów ludności w polskiej praktyce są spisy mieszkań i budynków, w których mieszkania są zlokalizowane. Spisy te dostarczają informacji nie tylko o ilościowym i jakościowym stanie zasobów mieszkaniowych, ale pozwalają przede wszystkim na wszechstronną charakterystykę sytuacji mieszkaniowej ludności i gospodarstw domowych, a w tym na ustalenie liczby gospodarstw domowych i rodzin nieposiadających własnego mieszkania lub mieszkających niesamodzielnie. Informacje te umożliwią oszacowanie potrzeb mieszkaniowych, wynikających zarówno z fizycznego braku mieszkań, jak również z powodu konieczności wymiany zasobów substandardowych.
6. Dotychczas podstawową metodą przeprowadzania spisów powszechnych ludności i mieszkań w Polsce był bezpośredni wywiad rachmistrza z osobą spisywaną; spis był badaniem pełnym, tzn. prowadzonym na całej populacji. Biorąc pod uwagę wysoki koszt spisu tradycyjnego, rozwój nowych metod i technik badawczych oraz dostęp do danych pochodzących ze źródeł administracyjnych, polskie służby statystyczne planują zrealizować spis ludności i mieszkań 2011 przy wykorzystaniu administracyjnych źródeł danych (rejestrów i systemów informacyjnych), spisu uzupełniającego oraz spisu reprezentacyjnego, opartego na próbie 10-15% ludności (4-6 mln osób).
7. Spis ludności i mieszkań 2011, jak również spis próbny 2009, powinny być realizowane na podstawie odrębnej ustawy o spisie. Prace nad tą ustawą prowadzone w Głównym Urzędzie Statystycznym są już mocno zaawansowane, lecz pilne jest skierowanie projektu ustawy na ścieżkę legislacyjną. Jednocześnie GUS prowadzi intensywne prace nad rozpoznaniem rejestrów i systemów informacyjnych dla potrzeb przyszłego spisu ludności i mieszkań.

Rządowa Rada Ludnościowa, jako organ opiniodawczo-doradczy Premiera Polskiego Rządu, pragnie wyrazić poparcie dla działań podejmowanych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w związku z przygotowaniem do spisu ludności i mieszkań 2011. Ze względu na ogromne znaczenie spisu ludności jako źródła danych niezbędnego dla potrzeb polityki społecznej i gospodarczej prowadzonej w Polsce oraz w Unii Europejskiej Rządowa Rada Ludnościowa apeluje do Rady Ministrów o wsparcie tych działań, także pod względem zagwarantowania odpowiednich środków finansowych na przygotowanie oraz realizację spisu ludności. Członkowie Rządowej Rady Ludnościowej uczestniczą w pracach przygotowawczych i związanych z oceną postępów nad wdrażaniem kolejnych etapów prac nad spisem 2011. Na tej podstawie, a także w wyniku dyskusji na posiedzeniu Plenarnym, Rządowa Rada Ludnościowa rekomenduje spis ludności i mieszkań jako jedno z priorytetowych badań statystyki publicznej w perspektywie najbliższych lat.

Warszawa, 13 marca 2008 roku